

Votre Programme Matmidim – CHIOUR GUIMEL
Parashat H'ayé Sarah – du 8 au 12 Novembre 2020

בס"ד

Matmidim
Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

Arévout

Cette semaine, le sujet d'étude porte sur **Arévout**. Il traduit dans les dinim la notion de garant dans les Mitsvoth entre les Bnei Israël. Il se rapproche de Choméa Kéoné, mais en permettant de rendre quitte son prochain d'une Mitsva même lorsque celui qui la prononce est déjà lui-même acquitté, comme le Kidoush ou le Chofar.

Nous étudierons tout d'abord la source de ce Din.

Puis nous analyserons les différents cas où quelqu'un n'est pas concerné par la Mitsva (par exemple un enfant qui devrait rendre quitte son père de Birkat Hamazon).

Et enfin, nous nous pencherons sur le cas des Birkot Hanéhénin (bénédictions de consommation) dans Arevout.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יאָרע דבֿר תקלָה על ידי, ולא אָכשֶׁל בְּדבֿר הלָכָה, וישְׁמחוּ בִּי חֲבֵרֵי, שלא אמר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר, ולא יִכְשְׁלוּ חֲבֵרֵי בְּדבֿר הלָכָה וְאִשְׁמַח בָּהֶם. כִּי יִּיְתֵן חֲכֵמָה מִפִּי דַעַת וְתִבְוֶנָה. גַּל עֵינֵי וְאִבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

Tephila après le Limoud

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁשִׁמְתָּ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וְלֹא שְׁמַתָּ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת. שְׂאֲנִי מְשֻׁכְּמִים וְהֵם מְשֻׁכְּמִים. אֲנִי מְשֻׁכְּמִים לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשֻׁכְּמִים לְדַבְּרֵי בְּטָלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמֵלִים. אֲנִי עֹמֵל וּמְקַבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר. אֲנִי רָץ וְהֵם רָצִים. אֲנִי רָץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לְבָאָר שְׁחַת. שְׂנֹאֲמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרְדָם לְבָאָר שְׁחַת. אֲנִישֵׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחְצוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֲבִטַח בְּךָ.

Programme du Dimanche

---

1. La source de Arévout

La source de Arévout se trouve dans la Guemarra de Roch Hachana 29a (fin de la Mishna et Guemarra). Celle-ci n'indique pas sur quel passouk elle s'appuie, mais dans Sanhedrin et le Rabenou Yona deux versets différents sont proposés. De sorte qu'il est en général admis que le din de Arévout est MiHatorah.

סוף משנה ראש השנה כט. ובגמ' שם בסוף העמוד תני אהבה בריה דר' זירא וכו'

ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה כט.

ומשמיע: **מתני'** ויהיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים כיוצא בדבר אתה אומר ²עשה לך שרף ושים אותו על גם והיה כל הנשוק וראה אותו וחי וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים ³חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן יזה הכלל ⁴כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן: **גמ'** ת"ר ⁵הכל חייבין בתקיעת

[...]

תניא נמי הכי ⁶מי שחציו עבד וחציו בן חורין אף לעצמו אינו מוציא תני אהבה בריה דר' זירא וכל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא ⁷חזין מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא בעי ⁸רבא

רש"י:

אע"פ שילא מוליא. שהרי כל ישראל
ערבין זה בזה למנות: חוץ מברכה
הלחם והיין. ושאר ברכת פירות
ורחמי שאין חובה אלא שאסור
ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה
ובזו אין כאן ערבות שאינו חובה על
האדם לא ליתנהי ולא ליצריך:

גמ' סנהדרין כז:

בידיהן ולא והכתיב 'וכשלו איש באחיו'
'איש בעון אחיו מלמד שכולן ערבים זה
בזה התם שהיה בידם למחות ולא מיחו

שערי תשובה ש"ג אות עב:

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא (ויקרא יט, יז). הוזהרנו בזה שלא נשא חטא בחטא חברינו
בהמנענו מהוכיח אותם. ואם איש אחד יחטא, בהגלות נגלות חטאו, כל העדה יענשו עליו אם לא יוכיחוהו
בשבט מוסרם. וכן כתוב (יהושע כב, כ): הלוא עכן בן זרח מעל מעל בחרם ועל כל עדת ישראל היה קצף
והוא איש אחד לא גוע בעונו. ונאמר (דברים כט, כח): והנגלות לנו ולבנינו עד עולם. ואפילו אומות העולם
אמרו (יונה א, ז): ונדעה בשלמי הרעה הזאת, אף כי ישראל שהם ערבים זה בזה

Dans les Richonim on retrouve deux possibilités de comprendre le Din de Arévout. Est-ce qu'il fait en sorte que je suis obligé de m'inquiéter de la Mitsva de l'autre et en prendre la responsabilité, mais sans devenir moi-même H'ayav de la Mitsva, ou bien cela va jusque ce niveau ou c'est comme si je deviens Hayav ? (Nous trouverons une Nafka Mina, incidence de Halah'a, plus loin dans le Tslah' dans son commentaire sur Brah'ot). Voir les paroles du Roch, du Ran et du Ritva puis le Mishna Broua.

רא"ש מסכת ברכות פרק ג סי' יג

[...] שערב הוא בעבורם ועליו הוא(ת) להצילן מן העון ולפטור אותן מן המצות

הר"ן על הרי"ף מסכת ראש השנה דף ח עמוד א

שהרי כל ישראל ערבים זה לזה במצות וכיון שלא יצא חברו כמי שלא יצא הוא דמי

חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף כט עמוד א

תני אהבה בריה דר' זירא וכו'. פי' כל ברכות המצות אע"פ שיצא מוציא שאע"פ שהמצות מוטלות על כל אחד הרי כל ישראל ערבין זה לזה וכולם כגוף אחד וכערב הפורע חוב חבירו, ובכלל זה גם ברכות דק"ש ששליח ציבור מוציא ידי חובה מהם אפילו את הבקי ובלבד בצבור כדמוכח בפרק מי שמתו, אבל בק"ש ותפלה אינו מוציא את הבקי כדאמר טעמא בירושלמי (ברכות פ"ג ה"ג) בדין הוא שיהא כל אחד ואחד משנן בפיו ושיהא כל אחד מבקש רחמים על עצמו, וכן בכל ברכות של שבח אע"פ שיצא מוציא

קצת משמעות בלשון המשנה ברורה סימן קסז ס"ק צ"ב :

ברכת המוציא - וה"ה [פג] בכל ברכת הנהנין דדוקא ברכת המצוה שכל ישראל ערבים זה בזה וכאשר חבירו לא יצא ידי המצוה **הוי כאילו הוא לא יצא** משו"ה יכול להוציא אפילו הוא כבר יצא ידי המצוה משא"כ בברכות הנהנין שאע"פ שהן חובה על הנהנה לברך דאסור ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה מ"מ בידו שלא ליהנות ולא לברך לפיכך אותו שאינו נהנה אין נקרא מחויב בברכה זו ועיין לקמן סי' קצ"ז ס"ד במ"ב לענין בהמ"ז

Programme du Lundi

2. Une personne qui n'est pas concernée par la Mitsva - בר חייובא

גמרא ברכות כ:

ב:

מי שמתו פרק שלישי ברכות

רש"י

שצמורה: נשים צברות המזון דאורייתא. דכתיב ואכלת ושבעת (דברים ט) והיה ליה מצות עשה שאין הזמן גרמא: או דרבנן. דכתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך (שם) והארץ לא נתנה לנקבות להחלקן. ואי משום צנות ללפחד חלק אביהם הם דנטלו שהיה מיוצאי מצרים: פ. קטן: מצד. ברכת המזון לאציו אם אין אציו יודע לברך: שיעורא דרבנן. כגון כוית לר"מ וכיילא לרבי יהודה. דמדאורייתא ואכלת ושבעת וברכת כתיב. אכל בשיעור כי האי לא מחייב אלא מדרבנן והלכך אתי קטן דרבנן ומפיק גדול: עד כוית עד כוילא.

לרבא נשים וברכת המזון דאורייתא או דרבנן למאי נפקא מינה לאפוקי רבים ידי חובתן אי אמרת (בשלמא) דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא (אלא אי) אמרת דרבנן הוי שאינו מחוייב בדבר ויכול שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן מאי ת"ש באמת אמרו ס"ב מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו אי אמרת בשלמא דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן אתי דרבנן ומפיק דאורייתא ולטעמך קטן בר חיובא הוא אלא הכא במאי עסקינן כגון שאכל שיעורא דרבנן דאתי רבנן ומפיק דרבנן: דרש רב

רש"י

שלושה שאכלו פרק שביעי ברכות מח.

ינאי מלכא. ממלכי בית חשמונאי היה והרג חכמי ישראל שצלו לפסלו מן הכהונה במסכת קידושין (דף טו.א): **פלסלה ותרוממך**. סיפיה דקרא תכבדך כי תחזקנה: **ינאי אברך**. ולא נהנימי אומר נכרך שאכל ינאי וחבריו משלו בתמיה: **שמעון בן שטח דעבד**. שצירך להוליאס ידי חובתם בשביל כוס אחד ששתה: **לגרמיה הוא דעבד**. אין אדם מודה לו: **עד שיאכל כוים דגן**. ומכי אכל כזית דגן מיהא מפיק אף על גב דכזית דגן שיעורא דרבנן הוא כדאמר בפרק מי שמתו (לעיל דף כ): מיהו כיון דמיחייב מדרבנן מחוייב בדבר קרינן ביה ומוציא רביס ידי חובתו. וא"ת בקטן שהגיע לחינוך הא לא אמר הכי *ההוא אפי' מדרבנן לא מיחייב דעליה דאזוהי הוא דרמי לתוכיה. ובעל ה"ג פסק דוקא דאכלו אינהו כזית או כזיזה דכוותיה אבל אכלו ושבעו לא מפיק ואי אפשר להעמידה דהא ינאי וחבריו אכלו ושבעו ואפקינהו שמעון בן שטח ואע"ג דלגרמיה הוא דעבד טעמא משום דלא אכל כזית דגן הא אכל כזית דגן הכי נמי: ובשנת

סבר *ירובא דמינכר בעינן. ינאי מלכא ומלכתא כריכו ריפתא בהדי הדדי ומדקמל להו לרבנן לא הוה ליה איניש לברוכי להו אמר לה לדביתהו מאן יהיב לן גברא *דמברך לן אמרה ליה אשתבע לי דאי מייתניא לך גברא דלא מצערת ליה אשתבע לה אייתיתיה לשמעון בן שטח אחוה אותביה בין דידיה לדידה אמר ליה חזית כמה יקרא עבדינא לך אמר ליה לאו את קא מוקרת לי אלא אורייתא היא דמוקרא לי דכתיב *סלסלה ותרוממך *תכבדך כי תחבקנה אמר לה קא חזית דלא מקבל מרות יהבו ליה כסא לברוכי אמר היכי אברין ברוך שאכל ינאי וחבריו משלו שתייה לההוא כסא יהבו ליה כסא אחרינא וברוך א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא *א"ר יוחנן שמעון בן שטח *דעבד לגרמיה הוא דעבד דהכי אמר ר' חייא בר אבא אר"י לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן *מיתבי רשב"ג אומר עלה והסיב עמהם *אפילו לא טבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף מצטרף אבל ילחוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן איתמר נמי אמר רב חנא בר יהודה משמיה דרבא אפי' לא טבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף ולהוציא את הרבים ידי חובתם אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן אמר רב חנא בר יהודה משמיה דרבא הלכתא אבל עלה ירק ושתה כוס של יין מצטרף להוציא אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן

Etudier la réponse de Rachi sur le Katan et définir sa Chita dans Arevout.

Enumérer les contradictions de Tosfot et du Guilyon Hachass sur Rachi.

גליון הש"ס : ק"ל הא אמרי' שם דאם נשים בברכת המזון דרבנן אין יכולות להוציא לאחרים

תוספות שם

עד שיאכל כזית דגן - משמע שאם אכל כזית דגן שיכול להוציא אף אחרים שאכלו על השובע ותימה והרי כזית אינו חייב אלא מדרבנן והיכי אתי דרבנן ופטר דאורייתא דהא אמרינן בפרק מי שמתו (ד' כ:): תבא מארה למי שאשתו ובניו מברכים לו ולא מצי לאוקומי [הא] דשרו לקטן שיכול להוציא אביו אלא בדאכל אביו כזית דתתי קטן דרבנן שהגיע לחינוך ופטר אביו שאינו חייב אלא מדרבנן הא אם אכל אביו כדי שביעה אינו יכול לפטור ופרש"י דמחויב דרבנן מחויב קרינן ביה אבל קטן שהגיע לחינוך לא מיקרי מחויב דרבנן דאביו חייב לחנכו אבל עליו אין שום חיוב וקשה לפירושו מכל מקום כיון שאינו מן התורה אינו מוציא אחרים שמחויבים ועוד דוחק לומר בקטן שהגיע לחינוך קרי אינו מחויב מדרבנן דאם אינו מחויב אפילו מדרבנן אם כן אינו פוטר את אביו ובה"ג פירש דאחד שאכל כזית אינו יכול להוציא אחרים שאכלו כדי שביעה דלא אתי דרבנן ופטר דאורייתא אבל כשלא אכלו גם האחרים רק כזית פוטר אותם ולא היא דהא סמכינן אעובדא דינאי וחבריו והם אכלו כדי שביעה ואפילו הכי קא חזינן דקא פטר להו שמעון בן שטח אלא נראה לחלק דקטן שאינו בר חיוב כלל דאורייתא אפילו אכל כדי שביעה הלכך אינו מחויב בדבר קרינן ביה ולכך לא מפיק ליה אי אכל שיעורא דאורייתא אבל גדול

שהוא בר חיובא מן התורה כי אכיל כדי שביעה מחויב בדבר קרינן ביה אפילו לא אכל כלל כדאמרי' בראש השנה (פ"ג ד' ט.). כל הברכות אף על פי שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין והיינו טעמא דכל ישראל ערבין זה בזה והוא הדין בברכת המזון אף ע"פ שיצא מוציא כדפרישית וכזית דגן אינו צריך אלא שיוכל לומר שאכלנו משלו.

Enumérer les trois propositions de réponses sur Katan écrites dans ces Richonim, ainsi que les contradictions.

Quelles sont les réponses apportées pour la nécessité de manger Kazaït Dagan. Voir pour cela aussi le Roch ramené ci-après et le Ritva dans Roch Hachana ramené plus loin.

Programme du Mardi

Etudier la réponse du Roch. Il y a une discussion entre le Tslah' (qui est aussi le Dagoul Mervava) et Rabi Akiva Eigner. Cette discussion repose apparemment sur un désaccord de fond dans Arévout. Définir chaque Chita.

רא"ש מסכת ברכות פרק ג סי' יג

אלא הכא במאי עסקין דאכל שיעורא דרבנן ואתי דרבנן ומפיק דרבנן ולא אפשיטא הבעיא הלכך נשים אינן מוציאין את אחרים ידי חובתן. וא"ת מ"ש מהא דאמרי' לקמן בפרק שלשה שאכלו (דף מח א) להוציא את אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן ובשיעור כזית אינו חייב אלא מדרבנן ואפילו הכי מוציא אחרים שאכלו כדי שביעה וחייבין מן התורה. ואם כן באשה נמי אע"פ שאינה חייבת אלא מדרבנן תוציא אחרים שחייבין מן התורה. י"ל דלא דמי דאיש אע"ג שלא אכל כלום דין הוא שיפטור את אחרים דכל ישראל ערבים זה בזה אלא מדרבנן אמרו שלא יברכו ברכת הנהנין בלא הנאה לפיכך כשאכל כזית אע"פ שאינו נתחייב אלא מדרבנן מוציא את אחרים שאכלו כדי שביעה. שערב הוא בעבורם ועליו הוא(ת) להצילן מן העון ולפטור אותן מן המצות אבל אשה אינה בכלל הערבות לכך אינה מוציאה אלא מי שחיובו מדרבנן

דגול מרבבה אורח חיים סימן רעאדגול מרבבה אורח חיים סימן רעא, ס"ב, במג"א סק"ב

[...] ואמנם מה שאני מסתפק, אפילו באיש המקדש ומוציא אשתו ובני ביתו, אם הנשים לא התפללו ערבית והאיש כבר התפלל ערבית, ואם כן האיש אינו מחויב מן התורה, והנשים שלא התפללו חייבות מן התורה, אם יוצאין בשמיעתן מן האיש. ואף שכל הברכות אף שיצא מוציא, כמו שכתוב במסכת ראש השנה דף כ"ט ע"א, היינו מטעם ערבות, שכל ישראל ערבים זה בזה כמו שכתב רש"י שם [ד"ה אע"פ], והרי כתב הרא"ש במסכת ברכות בפרק ג' דף כ' ע"ב [סוף סימן יג] שהאשה אינה בכלל ערבות לכך אינה מוציאה אלא מי שחיובו מדרבנן, ע"ש. ואני מסתפק, אם האשה אינה בכלל ערבות דהיינו שהיא אינה עריבה בעד אחרים, אבל האנשים שקיבלו ערבות בהר גריזים והר עיבל נתערבו גם בעד הנשים, וא"כ שפיר מוציא האיש את האשה אף שכבר יצא, או דלמא כשם שהנשים לא נכנסו בכלל ערבות כך לא קיבלו האנשים ערבות בשביל נשים. ועיין ביבמות דף מ"ז ע"ב בתוספות ד"ה קשים גרים, וצ"ע

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן ז (וכן עיין גליון שו"ע סי' רעא במג"א שם)

[...] ראיתי עוד להגאון דגול מרבבה בסי' הנ"ל דיצא לדון בדבר חדש, דאיש שכבר התפלל א"י להוציא לאשה דלא התפללה, שהוא מחוייב דרבנן ולא מפיק לה מחיובא דאורייתא, דהא דיצא מוציא הוא מטעם ערבות, ונשים אינן בכלל ערבות כמ"ש הרא"ש ברכות, אלא דמסתפק דאפשר דערבות דאנשים גם על הנשים, רק נשים דעצמן אינן ערבים, עי"ש, ולדבריו אשה שיצאה ידי קידוש אינה יכולה להוציא לאחרות שלא יצא

ולא נראה כן דאין חילוק כלל בין איש לאשה לענין ערבות, ולא מצינו בשום דוכתא דבאשה לא יהיה הדין דאם יצאה מוציא, והרי גבי ינאי מלכא ומלכתא דכריכו רפתא משמע דאם היה שמעון בן שטח אוכל כזית היה מוציא אותה, והא אם נשים מחוייבות בבהמ"ז מדאורייתא מה מהני שאכל כזית, הא הוא חיובא דרבנן והיא חיובא דאורייתא, ואתינן עלה רק מדין יצא מוציא, הרי דגם לגבי אשה אמרינן יצא מוציא, ודוחק לומר דהיא לא אכלה כדי שביעה זולת שנאמר כפי הצד דאיש ערב על אשה, וא"כ נפשט על כל פנים ספיקתו בזה הפרט.

אלא נראה לענ"ד דכוונת הרא"ש לחלק בין יצא מוציא ובין אינו מחוייב במצוה זו בעצמותו, דערבות רק במי שמחוייב ג"כ במצוה זו, מש"ה אף שהוא כבר יצא לעצמו מוציא לאחרים, אבל במצוה שאינו בר חיובא כלל, דהיינו לפי הצד דנשים אינן חייבות בבהמ"ז מדאורייתא אינם ערבים על מצוה דבהמ"ז, אבל במצוה דנשים חייבות גם המה בכלל ערבות, ושייך בהו ג"כ דינא דיצא מוציא

ונראה לי ראה ברורה לזה דאם נפרש כוונת הרא"ש כפשוטו, דטעמא דאשה אינה מוציאה היכא שאינה מחוייבת בדבר אף דהדין אם יצא מוציא, היינו משום דאין ערבות בנשים, יקשה הא מבואר במגילה (דף י"ט ע"ב) דחרש המדבר ואינו שומע למ"ד דאם לא השמיע לאזניו לא יצא א"י להוציא אחרים במגילה דהוא מקרי אינו מחוייב בדבר כיון דא"י להשמיע לאזניו, והכי קי"ל גבי תקיעת שופר דחרש המדבר ואינו שומע א"י להוציא אחרים (בש"ע סימן תקפ"ט) והיינו ג"כ כיון דהוא אינו מחוייב בתקיעת שופר, ובזה יקשה דמ"ש מדין יצא מוציא דבזה ליתא לתירוצא דהרא"ש, דהא מיירי באנשים, אע"כ כדברינו דאין הפרש בין אנשים לנשים, אלא דהעיקר דבמצוה שאינו בר חיובא כלל, אין במצוה זו דין ערבות כלל

Concernant sa preuve avec Rabbi Chimon Ben Chetah', le Tslah' lui-même l'a déjà traitée dans un autre endroit :

צל"ח מסכת ברכות דף כ עמוד ב

[...] ואולי כיון שעכ"פ אכלו ינאי וחביריו כדי שביעה ונתחייבו מן התורה, ושמעון בן שטח הוא ערב, דכל ישראל ערבים זה בזה, שוב נקרא שמעון בן שטח ג"כ מחויב מן התורה ומוציא את הנשים אף שאינו ערב בעדם, דאתי דאורייתא ומפיק דאורייתא.

Comment comprenez-vous sa réponse ? Doit-il penser que la Arévout implique que je suis devenu moi-même H'ayav de la Mitsva ? Ce qui implique une compréhension sur ce sujet de Rabi Akiva Eigner ...

Enfin, d'après lui, le Din de Choméa Kéoné repose-il sur Arévout ?

Programme du Mercredi

Etudier le Kovets Haarot concernant la preuve de Rabi Akiva Eigner de H'érech.

קובץ הערות סימן מח

יד) אלא דזה תלוי אם נאמר דפיקו"נ דוחה לכל התורה, והוא בתורת דחיה כמו עשה דוחה ל"ת, וה"נ מצות תוכחה נדחית מפני פיקו"נ, וממילא ליכא ערבות כיון דליכא עליו חיוב תוכחה, אבל אם נאמר דהא דיעבור ואל יהרג אינו בתורת דחיה, אלא שאינו חייב למסור עצמו למיתה, כמו שאינו חייב לבזבז יותר מחומש בנכסיו בשביל קיום מצוה [או"ח סי' תרנ"ו], ואם אינו יכול לקיים המצוה רק ביותר מחומש בנכסיו, דאינו חייב בזה, מ"מ אינו פטור מן המצוה, רק הוא אנוס בקיומה, ואנוס אינו פטור, דהא אנוס חייב בתשלומין, כגון אם היה אנוס בראשון, דחייב בשני לכו"ע, אפילו למ"ד שני תשלומין דראשון והפטור בראשון פטור בשני [פסחים צ"ג ע"א]

וכן מבואר ממ"ש המגן אברהם בסימן ל"ט [סק"ה], דמי שנקטעה ידו השמאלית כשר לכתובת תפילין, ולא קרינן ביה מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה, וציון ראייה לזה בסדר חליצה. ונראה כונתו למ"ש תוס' ביבמות (דף מ"ד ע"א [ד"ה כל]) דחרש וחרשת עולין ליבום אע"ג דאינן חולצים, ולא אמרינן כל שאינו בחליצה אינו ביבום, משום דבני חליצה נינהו אלא דפומייהו הוא דכאיב להו, וה"נ בגידם, ישנו בקשירה אלא דפומיהו הוא דכאיב ליה. ואי נימא דאנוס הוא פטור גמור, א"כ גידם אינו בקשירה.

וקשה מהא דאיתא בגמ' [ברכות ט"ו סוע"א, מגילה י"ט ע"ב] דחרש המדבר ואינו שומע אינו יכול להוציא אחרים במגילה, למ"ד קרא ולא השמיע לאזניו לא יצא, דכל שאינו חייב בדבר אינו מוציא אחרים, וכן הוא בשו"ע סי' תקפ"ט [ס"ב] לענין שופר, ומשמע מזה דאנוס לאו בר חיובא הוא, דאל"כ למה לא יוכל להוציא אחרים

אבל בירושלמי פ"ב דמגילה [ה"א] - הובא בר"ן [ד' ע"ב מדפי הרי"ף] - איתא: הלועז ששמע בלעז יצא, ועברי ששמע בלעז לא יצא, ועברי שקרא בלעז אינו מוציא בקריאתו את הלועז, דכל שאינו חייב בדבר אינו מוציא אחרים. ועיין בשו"ת ריב"ש סי' שצ"א באורך מזה. ומוכח מזה, דהא דאין יכול להוציא אחרים כשאינו חייב, אין הגרעותא בהגברא, אלא בהמעשה, דצריך שיהא אצל המוציא מעשה מצוה, וכיון דקריאה בלעז אינה מעשה מצוה להיודע עברית, אינו יכול להוציא את הלועז שאינו יודע עברית. ומהאי טעמא המדבר ואינו שומע, כיון דאצלו אינה קריאה של מצוה, אף דגברא בר חיובא הוא, אינו יכול להוציא. ולפי"ז נראה, דאפילו במדבר ושומע, אם סתם את אזניו וקרא ולא השמיע לאזניו, לא יצא השומע ממנו. וק"ק דא"כ הו"ל למיתני בכה"ג, דהוי רבותא טפי מחרש שאינו יכול לשמוע

Etudier l'avis du Peri Meguadim à travers la question posée par le Peri H'adach sur quelqu'un qui a sauté un jour dans le compte du Omer, s'il peut être Chaliah' Tsibur et rendre quitte les autres de la Berah'a grâce à Arévout, et ainsi « gagner » la Brah'a. Comment penchent-ils à propos de la discussion entre le Tslah' et Rabbi A. Eiguer ?

פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תפט

הפרי חדש סעיף ח' הביא שאלה מי ששכח יום אחד לספור אי רשאי להיות שליח ציבור ולספור בברכה להוציא אחרים ויוצא גם הוא, העלה דאין יכול, דאין מחויב בדבר, וראיה ממגילה [ירושלמי מגילה פ"ב הלכה א] בן עיר אין מוציא בן כרך, וכן כתב בסימן תרפ"ח [אות א] וסימן תרפ"ט [סוף אות ב], יע"ש. אבל ישמע הברכה מאחר ויכוין לצאת בברכתו, יע"ש. והנה הא וודאי אע"ג דבר מצות הוא כל שאין מחויב באותה מצוה אין מוציא אחרים ידי חובתם, ולא תימא מטעם ערבות מוציא ודווקא חרש שוטה וקטן לא שייך גבייהו ערבות, דהא בסימן תקפ"ט סעיף ב' חרש המדבר ואין שומע אע"ג דבר מצות הוא אין מוציא אחרים בשופר ידי חובתם, עיין ב"י שם [ד"ה אדם], ועיין ראש השנה כ"ט א'. ועיין ברא"ש ברכות כ' ב' [פ"ג סימן יג] הקשה אי נשים ברכת המזון דרבנן אין מוציאה אנשים ידי חובתם, ומאי שנא מאכל כזית דמוציא אחרים, ותירץ התם מטעם ערבות, ואשה לאו בכלל ערבות. ותיפוק ליה דאי נמי אשה בכלל ערבות אין מחויבת ברכת המזון מן התורה לא שייך גבה ערבות, וי"ל דהכי נמי קאמר, דלא שייך גבה ערבות דאין מחויבת במצוה זו. ואין הכי נמי נשים בקידוש היום דין תורה מוציאה אנשים בקידוש, דשייכים ערבות, ופרשת נצבים [דברים כט, ב] עיין רש"י שם [כט, כח], וא"כ הוא הדין איש לאשה אף על פי שיצא מוציא, דישנן בכלל ערבות. ועיין מה שכתבתי בסימן רע"א סעיף ב' [אשל אברהם אות א - ב] וסימן רע"ג [משבצות זהב אות ד], ובשאר דוכתי כתבנו מזה, ובפתיחה כוללת [ח"ב אות טז]. גם גדול לקטן בר חינוך י"ל אם יצא אין מוציאם, דלא שייך ערבות, ושאני קידוש וברכת המזון דתקינו רבנן להוציא בניו ובני ביתו אף על פי שיצא, דסמוכים עליו, או מחויב מקרי דעליו לחנכם, ואין הכי נמי אשה כהאי גוונא דאין מחויבת לחנך בנה, עיין סימן שמ"ג מ"א [ס"ק] א'.

ומיהו י"ל דלא דמי לבן עיר שאין מוציא לבן כרך, שאין מחויב מקרי, מה שאין כן זה מחויב הוה אלא שלא ספר ליל אחד, מכל מקום מחויב מקרי במצוה הוה [...].

Avis du Baal Hamaor et du Ramban dans la Souguia

המאור הקטן מסכת ברכות דף יב עמוד א

ונשים בברכת המזון בעיא ולא אפשיטא ואינה מוציאה אחרים י"ח דלמא דרבנן הוא ולא אתיא דרבנן ומפקא דאורייתא והא דתנן באמת אמרו בן מברך לאביו אשה מברכת לבעלה אוקימנא דאכלו שיעורא דרבנן ומפיק דרבנן ובירושלמי גרסינן ניחא אשה מברכת לבעלה ועבד מברך לרבו וקטן לאביו לא כן אמר רב אחא בשם רבי יוסי בר נהוראי כל שאמרו בקטן כדי לחנכו תפתר בעונה אחריו אמנן כי ההוא דתנינן תמן מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהם אומרים ותהיה לו מארה לבן עשרים שצריך לבן עשר וגברא דמחוייב מדאורייתא בברכת המזון אע"ג דלא אכל אלא שיעורא דרבנן מפיק למאן דאכל שיעורא דאורייתא כשמעון בן שטח דיהבי ליה כסא דחמרא וברייך לינאי וחבריו ואע"ג דלית הלכתא הכי דק"ל להוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן מ"מ כזית שיעורא דרבנן הוא וכיון דאכלה מאן דמחוייב מדאורייתא כאלו אכל שיעורא דאורייתא דהוא אכילה שיש בו שביעה בלא דקדוק וצמצום והרי"ף ז"ל לא פי' בזה כלום

מלחמת ה' מסכת ברכות דף יב עמוד א

אמר הכותב והלא פירש ואמר תפלה ומזוזה וברכת המזון דהוה ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא וכל מ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות הא משמע שהן חייבות דבר תורה והטעם שעליו סמך רבינו בזה משום דרבי יוחנן דאמר להוציא רבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן ומה שדחה בה בעל המאור דמאן דמחייב מדאורייתא בברכת המזון אע"ג דלא אכל אלא שיעורא דרבנן מפיק למאן דאכל שיעורא דאורייתא דברי הבאי הם שכלל גדול אמרו כל שאינו מחויב בדבר אין מוציא את הרבים ידי חובתן והא לאו חומרא דרבנן היא אלא מלתא דטעמא היא ומדאורייתא היא דאין מוציאין מן הפטור על החיוב וכיון דמ"מ מן התורה אינו מחויב בדבר בכזית דגן היכי אתי דרבנן ומפיק דאורייתא

Programme du Jeudi

---

3. Les Brah'ot Hanéhénin dans Arévout

Revoir Rachi du début de la Souguia :

רש"י :

אע"פ שיצא מוליא. שהרי כל ישראל
ערבין זה בזה למנות: חוץ מזרעם
הלחם והיין. ושאר ברכת פירות
ורחמי שאינן חובה אלא שאסור
ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה
וצו אין כאן ערבות שאינו חובה על
האדם לא ליתנהי ולא ליבריך:

חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף כט עמוד א

חוץ מברכת הלחם כו'. לפי שהם ברכות רשות וכן בכל ברכות הנהנין, וכיון דלא הוי חובה אין כל ישראל ערבין
זה לזה כדי להוציא, ואם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא

[...]

ובודאי דבברכת המזון כיון שכבר אכל כברכת חובה היא ובדין הוא דאע"פ שיצא מוציא, אלא דרבנן בעו שיצא [לעצמו] דלא ליחלף בברכת הנהנין שהיא רשות, ומשום הכי סגי ליה שיאכל כזית דגן, ואע"ג דהוי שיעורא דרבנן מפיק למי שאכל ושבע דמיחייב בברכת המזון מדאוריתא משא"כ בעלמא דלא אתי דרבנן ומפיק דאוריתא, אלא דטעמא דהכא כדכתיבנא דמדינא אפילו לא אכל כלל מוציא ורבנן הוא דבעו שיאכל כזית דגן, וכן פירשו בתוס.

Le Peri Méguadim compare avec la Brah'a de Tsitsit qui n'est une obligation que si l'on porte un habit à quatre coins. Mais il n'éplique pas le sujet.

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן ח

עין מ"א. הביא הגהות אשר"י סוף פרק ג' בראש השנה כ"ט א' דציצית יכול אחר לברך [..].

ומה שכתב המ"א בהגהות אשר"י ציצית, אע"ג דגמרא ערוכה היא ראש השנה כ"ט א', תני רב אהבה בריה דרב זירא כל הברכות כולן אעפ"י שיצא מוציא חוץ מנהנין, וכן פסק הר"מ ז"ל פרק א' מהלכות ברכות הלכה י' והטור או"ח [סימן] תרצ"ב במגילה, מ"מ הא כתב רש"י שם [ד"ה חוץ] דנהנין לית ערבות, לא לתהני ולא ליברך, והעתיקו המ"א [סימן] קס"ז [ס"ק] מ'. וא"כ ציצית י"ל דאין חוב ללבוש בגד ארבע כנפות עם ציצית, הוה אמינא דאין זה ערבות קמ"ל מהגהות אשר"י. ולכן נקיט המ"א ציצית ושם בהגהות אשרי נקיט תפילין ג"כ, אלא כדכתיבנא.

כ"ט: ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה

ברכת הלחם. דמנא וברכת היין דקידוש מצעיא ליה דוקא **צרכם הלחם.** של אכילת מנא שמצרכין ז' (לפני המוציא: וברכה היין. שמצרכין לפני קידוש: מהו. על אכילת מנא ומקדש ישראל לא תיבצי לך דחובה נינהו ומפיק אלא ברכת המוציא וברכת היין מיבעיא לן שאין צאות אלא לפי שהמצרך צריך שיטעום ואי אפשר ליהנות בלא ברכה אי נמי לא טעיס איהו אי אפשר דלא יהיב ליה לחד מינייהו למטעם וצעי ברכה מאי: כיון דחובה היא. אכילת מנא חובה עליו וכן קידוש היום חובה עליו ואי אפשר שלא צהנאה והנאה אי אפשר בלא ברכה נמצאת המנא תלויה בצרכת הנאה ומפיק: או דלמא. ברכת ההנאה לאו חובה למנא אחיא שאף בכל ההנאות היא נוהגת: לא

ברכת הלחם. דמנא וברכת היין דקידוש מצעיא ליה דוקא מהו כיון דלא הגאומן הן: הדרן עלך ראוהו בית דין

אבל לא במדינת. לא צירושלים ולא בגבוליס כדפירש צקונטרס והא דקתני כל עיר שרואה ושומעת תוקעין צה היינו לאחר חורבן שתיקן רבן יוחנן בן זכאי וא"ת ומ"ש מלולב שהיה ניטל אפילו בגבולין בזמן שצהמ"ק קיים כדמשמע בלולב (הגזול) [וערבה] (סוכה ד' מג. ושם) שהיו מוליכין לולביהן לצהכ"ג וי"ל דשאני לולב שאינו אלא טלטול צעלמא הואיל

בעי רבא ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום מהו כיון דחובה הוא מפיק או דלמא ברכה לאו חובה היא ת"ש "דאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי הוה מקדש לן וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו" ת"ר בלא יפרום אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם אבל פורם הוא לבניו ולבני ביתו כדי

Comprendre le Gueder de Rachi dans les Bra'h'ot Hanéhénin de Mitsva, puis celui d'après le Ritva.

חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף כט עמוד א

בעי רחבה וכו'. פירוש בכל חדא איכא תרתי ברכות חדא ברכות מצוה וחדא ברכות נהנין, דבמצה איכא ברכת המצוה לאכול מצה ובדידה ודאי מוציא לאחרים אע"פ שאינו מוציא לעצמו, וכן ברכת קידוש, אבל ברכת המוציא שבמצה ובורא פרי הגפן שבקידוש שהן נהנין ובעלמא אם יצא אינו מוציא, מיבעיא לן הכא בהני מהו, מי דיינין להו כדעבדין בעלמא ואם יצא אינו מוציא דהא ברכה גופה בעלמא לאו חובה היא, או דילמא כיון דהשתא חובה היא דלא סגי דלא אכיל מצה ולא מקדש וכל דמקדש אי אכיל לא סגי דלא לבריך ונעשית כל אחת מהן כברכת המצות שהיא עמה שהיא חובה, ופשטינן שאע"פ שיצא מוציא ואין צריך לטעום כלל, ונקט ברכת הלחם של מצה דומיא דברכת יין של קדוש ששני הברכות על דבר אחד, ולהכי אמרינן דנגררת ברכת הנהנין אחר ברכת חובה להיות כמוה

הלכות ברכות לריטב"א פרק ה

ה. בורא פרי הגפן או המוציא של קידוש או בורא פרי הגפן של הבדלה וכן המוציא של אכילת מצה אע"פ שיצא מוציא שהרי אכילה ושתייה זו חובה.

Bon Limoud sur Matmidim !